

Proces als metafoor

Essentie

Wie het woord “proces” gebruikt om de aanpak van een klus te karakteriseren, opent daarmee een container die een specifieke set van betekenissen bevat over aard van het vraagstuk alsmede de aanpak daarvan. Het gebruik van dat woord is dan ook een krachtige eerste ingreep, die nog eens wordt versterkt doordat *proces* niet alleen een container is, maar ook een metafoor – en “the essence of metaphor is understanding and experiencing one kind of thing in terms of another”. De beschrijving is van George Lakoff; “Our ordinary conceptual system, in terms of which we both think and act, is fundamentally metaphorical in nature”, schrijft hij in de klassieker *Metaphors we live by*.*)

Definities

Wie zegt dat iets een proces is, doet daarmee een beroep op het begrip en de voorstelling die we van dat woord hebben alsmede de betekenis die we eraan toekennen. Die zijn stevig verankerd in de culturele context van ons dagelijks leven. Volgens het etymologisch woordenboek van Van Dale stamt het zelfstandig naamwoord “proces” af van het Latijnse *pro* + *cedere*: voor + schrijden. Die afkomst zien we terug in het overeenkomstige lemma in het Groot woordenboek der Nederlandse taal, dat als betekenissen geeft: “werking in haar voortgang beschouwd” en “geheel van opeenvolgende, met elkaar samenhangende handelingen en werkingen (...)”, en als synoniemen: “ontwikkelingsgang, verloop, ontwikkeling”. Ook

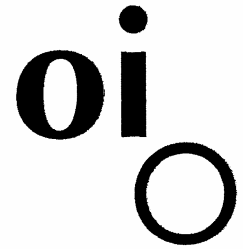
andere definities reflecteren het begrip ervan: het “verloop van een geleidelijke verandering”, een “systematische reeks bewerkingen, verricht ter verkrijging van een omschreven resultaat”, de “fase tussen het initiëren en het afronden van een ontwikkeling”, een “aaneenschakeling van stappen”.

Richting

Al deze betekenissen wijzen in dezelfde richting, die nog wel het mooiste wordt verwoord in de beschrijving van een proces als “de manier waarop zich iets ontwikkelt”. Als we onze aanpak beschrijven met het woord “proces”, zeggen we daarmee dus ook dat het een aanleiding heeft (“iets”), dat uit die aanleiding geleidelijk iets anders voortkomt (“ontwikkeling”) en dat dat op een bepaalde wijze gebeurt (“manier”). En daarmee zeggen we dan ook, dat een proces bestuurbaar is – want een ontwikkeling kun je stimuleren, bevorderen, in goede banen leiden – maar niet beheersbaar, want het ontwikkelt *zich*, en dat veronderstelt dat een deel van die ontwikkeling autonoom is, niet vatbaar voor controle van buitenaf.

ACE

In ACE gebruiken we voor die specifieke procesaanpak graag de metafoor “het organiseren van de optocht” – een optocht heeft immers altijd een aanleiding, gaat ergens naartoe en heeft daarmee een doel en deelnemers die, alleen als zij zich met elkaar kunnen verbinden, van hun samenwerking een optocht kunnen maken (want als zij dat niet doen is de kans groot dat iedereen een andere kant op loopt). Ook vaart een optocht wel bij een

www.oio.nl

aanpak en een regisseur die de deelnemers en hun belangen in het gelid weet te zetten als de situatie daar om vraagt en die ze daardoor helpt, hun doel te behalen. We gebruiken daarvoor de termen Arrangeren (van spelers op een speelveld, met spelregels), Combineren (van belangen tot uitkomsten met draagvlak en draagkracht) en Effectueren (door uitkomsten vast te leggen in besluiten die worden opgevolgd).

*) London/Chicago: The University of Chicago Press, 1980, reprint 2003,
p. 5

(270914)